

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 16-02-2022 r.

Marcin Wiącek

VII.7033.12.2022.AMB

**Pan
Adam Niedzielski
Minister Zdrowia**

ePUAP

Szanowny Panie Ministrze!

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi studentów kierunków medycznych dotyczące uzależniania możliwości kontynuowania studiów od zaszczepienia się przeciw COVID-19 w związku z wprowadzeniem obowiązku szczepień dla tej grupy studentów.

Z przekazanych mi informacji wynika, że nie niektóre uczelnie wyższe informują studentów o wynikającym z przepisów powszechnie obowiązującego prawa obowiązku poddania się szczepieniom przeciw COVID-19, wskazując jednocześnie, że niewywiązanie się z tego obowiązku może wpłynąć na ograniczenie możliwości realizacji programu studiów. Dla przykładu Rektor Uniwersytetu Medycznego w Lublinie w swoim komunikacie¹ wskazał m. in., że niewywiązanie się z obowiązku szczepień przez osoby do tego zobowiązane będzie skutkowało zastosowaniem sankcji wynikających z ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 ze zm.), regulaminu studiów oraz może negatywnie wpłynąć na proces kształcenia. Niektóre

¹ Kopię tego komunikatu pozwalam sobie przesłać w załączeniu.

uczelnie już obecnie informują studentów o konieczności dostarczania do dziekanatów stosownych dokumentów potwierdzających fakt zaszczepienia, inne – jak np. Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, oczekują na informację ze strony Ministerstwa Zdrowia dotyczącą sposobu weryfikacji faktu zaszczepienia studentów i pracowników przeciw COVID-19².

Mając to na uwadze, pragnę wskazać, że zgodnie z art. 46 ust. 4 pkt 7 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. *o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi* (Dz. U. z 2021 r. poz. 2069 ze zm.), w rozporządzeniu w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii można ustanowić obowiązek przeprowadzenia szczepień ochronnych oraz grupy osób podlegające tym szczepieniom, a także rodzaj przeprowadzanych szczepień ochronnych, uwzględniając drogi szerzenia się zakażeń i chorób zakaźnych oraz sytuację epidemiczną na obszarze, na którym ogłoszono stan zagrożenia epidemicznego lub stan epidemii. Taki obowiązek dotyczący szczepień przeciw COVID-19, co wynika z § 12a rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. *w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii* (Dz. U. poz. 491 ze zm.), został wprowadzony względem określonych w tym akcie grup, w tym względem studentów kształcących się na kierunkach przygotowujących do wykonywania zawodu medycznego³. Obowiązek ten nie dotyczy m.in. osób, które posiadają przeciwwskazania do szczepienia.

Należy też zauważyć, że w świetle obowiązujących przepisów obowiązek szczepień jest bezpośrednio wykonalny, tzn. dla jego aktualizacji nie jest wymagane wydanie decyzji administracyjnej (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2016 r., sygn. akt: V KK 306/15, LEX nr 1963649). Jednocześnie niepoddanie się obowiązkowym

² Zob. komunikat z 11.01.2022 r.: <https://lekarski.umw.edu.pl/content/obowiazkowe-szczepienia-medykow-i-studentow>, dostęp: 2.02.2022 r.

³ Pewne wątpliwości może budzić fakt, że powołany jako podstawa wydania rozporządzenia art. 46 ust. 4 *o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych* zawiera odesłanie do art. 46 ust. 3 tejże ustawy, zgodnie z którym ogłaszając stan zagrożenia epidemicznego lub stan epidemii, minister właściwy do spraw zdrowia lub wojewoda mogą nałożyć obowiązek szczepień ochronnych na inne osoby niż określone na podstawie art. 17 ust. 9 pkt 2 oraz przeciw innym zakażeniom i chorobom zakaźnym, o których mowa w art. 3 ust. 1. Tymczasem art. 17 ust. 9 pkt 2 nie obowiązuje, zaś rozporządzenie odnoszące się do zakażenia koronawirusem w istocie wykonuje art. 3 ust. 2 powołanej wyżej ustawy. Nie negując faktu, że celem ustawodawcy było objęcie obowiązkiem szczepień przeciw COVID-19, powyższa okoliczność pozwala na interpretację, że obowiązek szczepień może być nałożony w przypadku innych niż koronawirus zakażeń.

szczepieniom może pociągać przewidziane przez prawo sankcje, w szczególności może prowadzić do nałożenia grzywny na osobę zobowiązaną, która nie podda się szczepieniu (art. 119 § 1 w zw. z art. 3 § 1 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. *o postępowaniu egzekucyjnym w administracji*; Dz. U. z 2020 r. poz. 1427 ze zm.). Niepoddanie się szczepieniu może także rodzić odpowiedzialność za czyn określony w art. 115 § 1 i 2 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. *Kodeks wykroczeń* (Dz. U. z 2021 r. poz. 2008 ze zm.), przy czym warunkiem dopuszczalności zastosowania sankcji wynikających z tego przepisu jest uprzednie nieskuteczne zastosowanie środków egzekucji administracyjnej w celu wykonania ciężącego na sprawcy obowiązku.

Obecnie ustawodawca nie przewidział innych niż wskazane wyżej sankcji z tytułu niepoddania się obowiązkowym szczepieniom przeciw COVID-19. Nie wprowadził też mechanizmów pozwalających władzom uczelni czy innym jednostkom, w których studenci odbywają praktyki, na weryfikowanie informacji dotyczących faktu zaszczepienia się przeciw COVID-19. Dostrzegając to, że uzależnienie możliwości kontynuacji studiów od faktu zaszczepienia się stanowi ograniczenie konstytucyjnie chronionego prawa do nauki, a obligowanie studentów do przedłożenia informacji dotyczącej faktu zaszczepienia się przeciw COVID-19 może być odczytywane jako ograniczenie prawa do ochrony prywatności⁴, wprowadzenie ograniczeń w/w praw wymagałoby podjęcia działań legislacyjnych. W mojej ocenie ewentualne ograniczenie wyżej wspomnianych praw jest dopuszczalne jedynie na zasadach określonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP⁵. Oznacza to, że ograniczenia muszą mieć podstawę ustawową, służyć ochronie określonych konstytucyjnie wartości, nie naruszać istoty wolności lub prawa, a także spełniać kryterium proporcjonalności. Proporcjonalność jest przez Trybunał Konstytucyjny rozumiana jako suma trzech zasad składowych: zasady przydatności, zasady niezbędności (konieczności) oraz zasady proporcjonalności sensu stricto (zob. wyrok TK z dnia 23 listopada 2009 r. sygn. akt P 61/08 i cytowane tam orzecznictwo). W uproszczeniu należy wskazać, że zasada przydatności polega na ustaleniu, czy według dostępnego stanu

⁴ Należy w szczególności zaznaczyć, że analiza wpływających do Rzecznika skarg wskazuje, że przedkładanie danych dotyczących faktu zaszczepienia się przeciw COVID-19 nie odbywa się i nie będzie odbywać się na zasadzie dobrowolności, skoro konsekwencją nieujawnienia takiej informacji przez studenta może być w praktyce wykluczenie możliwości kontynuowania przez niego kształcenia.

⁵ W wypadku prawa do ochrony danych osobowych wymogi dopuszczalności ograniczenia tego prawa zostały doprecyzowane w art. 51 ust. 2 Konstytucji RP.

wiedzy wprowadzona regulacja prawna jest w stanie doprowadzić do zamierzonych przez nią skutków. Zasada niezbędności oznacza, że badane przepisy są niezbędne dla ochrony wartości wskazanych w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, a ponadto, że spośród środków skutecznie chroniących te wartości zostały wybrane środki najmniej uciążliwe. Za najtrudniejszy element testu proporcjonalności Trybunał Konstytucyjny uważa sprawdzenie, czy efekty zaskarżonej regulacji pozostają w odpowiedniej proporcji do ciężarów nakładanych przez nią na obywatela (zakaz nadmiernej ingerencji, zasada proporcjonalności w ścisłym tego słowa znaczeniu). Należy więc dokonać swoistego rachunku aksjologicznego, sprawdzając, czy zalety badanej regulacji przeważają nad wynikającymi z niej obciążeniami dla jednostek. Ta ocena powinna uwzględniać specyfikę wartości chronionych przez zaskarżoną regulację (wymienionych w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i praw, które w jej rezultacie doznają ograniczenia, a także aksjologię ustawy zasadniczej jako całości. Im bardziej cenne jest dobro naruszane i im wyższy stopień jego naruszenia, tym cenniejsza musi być wartość chroniona i wyższy stopień jej realizacji (zob. wyrok TK z dnia 23 listopada 2009 r. sygn. akt P 61/08 i cytowane tam orzecznictwo).

Jak wskazywałem w poprzednio kierowanych do Pana Ministra wystąpieniach⁶, jestem świadomy, że przyczyną podejmowania przez uczelnie, szpitale i inne podmioty, w których odbywać się mają zajęcia kliniczne i praktyki, decyzji dotyczących ograniczeń dla osób niezaszczepionych przeciw COVID-19 jest troska o życie i zdrowie studentów, personelu medycznego i pacjentów, a także chęć zapewnienia bezpiecznych warunków kształcenia praktycznego w czasie pandemii. Dlatego za celowe uważam podjęcie inicjatywy ustawodawczej w celu zapewnienia rozwiązań prawnych wychodzących naprzeciw opisanemu wyżej problemowi, w szczególności zaś umożliwiających weryfikację statusu zaszczepienia przeciw COVID-19 oraz stwarzających mechanizmy pozwalające na podejmowanie przez władze uczelni czy jednostki, w których odbywają się praktyki, adekwatnych działań zapobiegających transmisji wirusa.

⁶ Warto zaznaczyć, że problem związany z ograniczeniem praw studentów niezaszczepionych przeciw COVID-19 poprzez niedopuszczanie ich do zajęć, w tym zajęć praktycznych w jednostkach zewnętrznych względem uczelni wyższych, a także poprzez obligowania ich, a także studentów zaszczepionych przeciw COVID-19, do ujawniania danych dot. zdrowia istniał także przed wprowadzeniem obowiązku szczepień dla studentów kierunków medycznych. Na kwestię tą zwróciłem uwagę Pana Ministra w wystąpieniu z dnia 2 listopada 2021 r. Niestety, dotychczas nie uzyskałem odpowiedzi na to pismo.

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o *Rzeczniku Praw Obywatelskich* (Dz. U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.), zwracam się z uprzejmą prośbą o rozważenie możliwości podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu zapewnienia rozwiązań prawnych wychodzących naprzeciw opisanemu wyżej problemowi.

Łączę wyrazy szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Załącznik 1 (komunikat Rektora UM w Lublinie)

Do wiadomości:

- 1. Pan Przemysław Czarnek**
Minister Edukacji i Nauki
PUAP
- 2. Pan prof. dr hab. Marcin Gruchala**
Przewodniczący Konferencji Rektorów
Akademickich Uczelni Medycznych
Gdański Uniwersytet Medyczny
ul. Marii Skłodowskiej-Curie 3a
80-210 Gdańsk
kraum@gumed.edu.pl